

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคู้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของกองทุน หมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคู้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัด และ ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคู้ง หมู่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า สถานภาพการสมรสส่วนใหญ่ มีสถานภาพสมรสแล้ว มีอาชีพรับจ้าง และมีรายได้รวมของครอบครัวต่อเดือนระหว่าง 10,001-20,000 บาท

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคู้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงาน ในกองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุน ชุมชนบ้านท้องคู้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านเรียงตามลำดับจากค่าสูงสุดมาต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่วนรายการที่มีค่าต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

จำแนกตามรายด้านดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายการเรียงตามลำดับจากค่าสูงสุดมาต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนฯ การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนฯ การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานของกองทุนฯ การมีส่วนร่วมในการกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกกองทุนฯ ส่วนรายการที่มีค่าต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับของกองทุนฯ

ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายการเรียงตามลำดับจากค่าสูงสุดมาต่ำสุด คือ การมีความพร้อมในการขอเงินจากกองทุนฯ การปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนฯ การมีส่วนร่วมในการชำระเงินคืนกองทุนฯ ตามกำหนดเวลา การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมกองทุนฯ ส่วนรายการที่มีค่าต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการใช้เงินตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้จากกองทุนฯ

ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายการเรียงตามลำดับจากค่าสูงสุดมาต่ำสุด คือ การมีอุปกรณ์หรือมีเงินลงทุนประกอบอาชีพจากกองทุนฯ การมีรายได้ของครอบครัวเพิ่มมากขึ้น การได้รับเงินปันผลจากกองทุนฯ การได้รับผลประโยชน์จากการกู้เงินของกองทุนฯ ส่วนรายการที่มีค่าต่ำสุด คือ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายการเรียงตามลำดับจากค่าสูงสุดมาต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมนำเสนอปัญหา ของการดำเนินงานของกองทุนฯ การมีส่วนร่วมนำเสนอข้อเสนอแนะของการดำเนินงานกองทุนฯ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการออกกฏระเบียบกองทุนฯ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การกำหนดแผนการจัดหาเงินกองทุนฯ ส่วนรายการที่มีค่าต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการบริหารกองทุนฯ

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน สถาบันการจัดการเงินทุน ชุมชนบ้านท้องคั้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิเคราะห์คำถามปลายเปิดจากแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน สถาบันการจัดการเงินทุน ชุมชนบ้านท้องคั้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถสรุปได้ ดังนี้

ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนฯ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น เรื่องการบริหารจัดการ การบัญชี กฎหมาย ฯลฯ ด้านความรู้ความเข้าใจของสมาชิก สมาชิกขาดความ

เข้าใจในเรื่องกฎระเบียบต่างๆ ในการกู้และชำระคืน ด้านงบประมาณ งบประมาณที่ให้กับไม่เพียงพอ และระยะเวลาในการชำระคืนเร็วเกินไป ด้านเครื่องใช้สำนักงาน คณะกรรมการยังขาดความรู้ เทคนิคการใช้ และเครื่องใช้สำนักงานไม่เพียงพอ เช่น คอมพิวเตอร์ ปริ้นเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร แฟกซ์ ฯลฯ และด้านความโปร่งใสในการทำงานคณะกรรมการผู้นำชุมชนมักเอื้อประโยชน์หรือ อนุมัติเงินกู้จำนวนมากให้กับตนเองและพวกพ้อง

ข้อเสนอแนะ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการฝึกอบรม ในด้านการบริหารจัดการ การจัดทำบัญชี กฎหมาย และการใช้วัสดุอุปกรณ์สำนักงานให้เกิดความชำนาญ ฯลฯ และ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ควรจัดให้มีการประชุม เวทีแลกเปลี่ยนความรู้ในหมู่บ้านเพื่อนำมา พัฒนาการทำงาน รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาอาชีพ รวมทั้งการหาตลาดรองรับและพัฒนา ต่อยอดอาชีพหรือผลงานที่ประสบผลสำเร็จแล้ว รัฐบาลควรส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองทุกระดับตั้งแต่ระดับหมู่บ้านจนถึงระดับประเทศให้มีความเข้มแข็งสามารถ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเครือข่ายและมีกิจกรรมต่อเนื่องได้ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองควรได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกจากความรู้ความสามารถ และเมื่อปฏิบัติครบปีควรมี การรายงานผลและประเมินผลการปฏิบัติงานและคัดเลือกใหม่เป็นวาระ รัฐบาลควรสนับสนุน งบประมาณให้กองทุนหมู่บ้านและขยายระยะเวลาการคืนเงินกู้

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคั้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครั้งนี้ได้ทำการศึกษการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยนำ ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ ฮัฟออฟ (จิสส์คัลด์ สีใจเจริญ, 2543 : 14 ; อ้างอิงจาก Uphoff, 1986) มาใช้ เป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานในกองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการ เงินทุน ชุมชนบ้านท้องคั้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับจากค่าสูงสุดมาต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ และ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ วิวัฒน์ พงษ์รัตนกาญจน์ (2550 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในการดำเนินงาน กองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษาในเขตตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษา พบว่า มีการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มากที่สุดใน

ด้านร่วมพิจารณาเงินกู้ รองลงมาคือ ร่วมประชุม ร่วมดำเนินงาน ตามโครงการ ร่วมตรวจสอบและร่วมประเมินผล ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารและการรับรู้ความเข้าใจ เป็นปัจจัยส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในเขตตำบลหนองบัว ส่วน เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่ปฏิบัติได้ การได้ฝึกอบรมเป็นสมาชิก ไม่ส่งผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในเขตตำบลหนองบัว และสอดคล้องกับ พินโย หวังชนะ และคณะ (2551 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองโบก หมู่ที่ 8 ตำบลจี้วราย อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านทั้ง 5 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการคิด/ริเริ่มการพัฒนา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ จากกองทุน การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล การดำเนินงานกองทุนอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ณัฐสมน ธาตุคำภู (2552 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ในพื้นที่ตำบลรัชบุรี อำเภอรัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ในพื้นที่ตำบลรัชบุรี อำเภอรัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้ง 9 ด้านอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมาก เรียงจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการทำนิติกรรมสัญญา รองลงมาคือด้านบริหารจัดการ ด้านการออกระเบียบข้อบังคับ ด้านการพิจารณาเงินกู้ ด้านการจัดทำบัญชี ด้านการจัดหรือเรียกประชุมสมาชิก ได้การปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย ด้านการรับสมาชิกและการจัดระบบสมาชิก ด้านการสำรวจและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์คำถามปลายเปิดจากแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน สถาบันการจัดการเงินทุน ชุมชนบ้านท้องคั่ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถสรุปได้ ดังนี้

ปัญหา อุปสรรค คือ คณะกรรมการกองทุนฯ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนฯ น้อย เช่น ด้านการบริหารจัดการ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคั่งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารกองทุนฯ น้อย เช่น เรื่องการบริหารจัดการ การบัญชี กฎหมาย ฯลฯ ด้านความรู้ความเข้าใจของสมาชิก สมาชิกขาดความเข้าใจในเรื่องกฎระเบียบต่างๆ

ในการกู้และชำระคืน ด้านงบประมาณเงินที่มีให้กู้ไม่เพียงพอและระยะเวลาในการชำระคืนเร็วเกินไป ด้านเครื่องใช้สำนักงาน คณะกรรมการยังขาดความรู้เทคนิคการใช้และเครื่องใช้สำนักงานไม่เพียงพอ เช่น คอมพิวเตอร์ ปริ้นเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร แฟกซ์ ฯลฯ และด้านความโปร่งใสในการทำงานคณะกรรมการผู้นำชุมชนมักเอื้อประโยชน์หรืออนุมัติเงินกู้จำนวนมากให้กับตนเองและพวกพ้อง

ข้อเสนอแนะ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการฝึกอบรม ในด้านการบริหารจัดการ การจัดทำบัญชี กฎหมาย และการใช้วัสดุอุปกรณ์สำนักงานให้เกิดความชำนาญ ฯลฯ และกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ควรจัดให้มีการประชุม เวทีแลกเปลี่ยนความรู้ในหมู่บ้าน เพื่อนำมาพัฒนาการทำงาน รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาอาชีพ ร่วมทั้งการหาตลาดรองรับและพัฒนาต่อยอดอาชีพหรือผลงานที่ประสบผลสำเร็จแล้ว รัฐบาลควรส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทุกระดับตั้งแต่ระดับหมู่บ้านจนถึงระดับประเทศให้มีความเข้มแข็งสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเครือข่ายและมีกิจกรรมต่อเนื่องได้ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองควรได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกจากความรู้ความสามารถ และเมื่อปฏิบัติครบปีควรมีการรายงานผลและประเมินผลการปฏิบัติงานและคัดเลือกใหม่เป็นวาระ รัฐบาลควรสนับสนุนงบประมาณให้กองทุนหมู่บ้านและขยายระยะเวลาการคืนเงินกู้ ซึ่งสอดคล้องกับนิพนธ์ ดิษฐวงศ์ (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารกองทุนหมู่บ้านเขตตำบลเมืองเส้น อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า 1. ผลการปฏิบัติงานในการแก้ไขปัญหาความยากจนในส่วนของกองทุนหมู่บ้าน มีดังนี้ 1.1 การมีกองทุนหมู่บ้านทำให้มีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย สมาชิกส่วนใหญ่ มีรายได้เพิ่มขึ้นตลอดจนความจำเป็นพื้นฐานในครัวเรือนดีขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น 1.2 การกู้เงินนอกระบบมีปริมาณที่ลดลง ทำให้เงินไม่กระจุกตัวอยู่ที่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในชุมชน 2. ปัจจัยของความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการบริหารกองทุนหมู่บ้าน มีดังนี้ 2.1 ธรรมชาติส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ในการบริหารกองทุน แต่ก็ได้มีการประสานความร่วมมือกับกองทุนหมู่บ้านอื่น เพื่อเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน 2.2 การประกอบอาชีพหลากหลายของสมาชิกสามารถเชื่อมโยงกับตลาดภายนอกชุมชนได้อย่างดี 3. การเสนอแนะและผลักดันกลยุทธ์ในการบริหารกองทุนหมู่บ้านต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีดังนี้ 3.1 ควรมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านร่วมกับกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้สอดคล้องและเกื้อกูลกันในการแก้ไขปัญหาความยากจนและเศรษฐกิจระดับชุมชน 3.2 ควรมีการทบทวนบทเรียนในการทำงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรค ซึ่งจะสามารถกำหนดทิศทางการบริหารกองทุนให้มีประสิทธิภาพและเกิดความเชื่อมั่นในการทำงาน 3.3 ในการตรวจสอบบัญชีกองทุนควรหลีกเลี่ยงการตรวจสอบแบบภาคธุรกิจเอกชนควรใช้ระบบ

การตรวจสอบโดยกระบวนการทางสังคม โดยการเรียนรู้และแก้ไขร่วมกันระหว่างกองทุนแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการใช้วิกฤติให้เป็นโอกาส และ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ บุญเรือน เข้มกลีบ (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน : ศึกษากรณีจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ปัจจัยด้านความศรัทธาในตัวผู้นำหมู่บ้าน ปัจจัยด้านความคาดหวังผลประโยชน์ และปัจจัยด้านความต้องการเกียรติยศ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน นอกจากนี้ ประชาชนส่วนใหญ่จะ มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมเสนอความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ เกี่ยวกับการบริหารกองทุนหมู่บ้าน เป็นบางครั้งบางคราวแต่ประชาชนส่วนมากไม่ได้เข้าไปร่วมตรวจสอบการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน ทั้งนี้ ยังพบว่า ปัญหาของการบริหารกองทุนหมู่บ้าน คือ ผู้กู้ไม่ส่งเงินคืนภายในระยะเวลาที่กำหนด ระยะเวลาการส่งคืนเร็วเกินไปเนื่องจากผลผลิตจากการลงทุนได้ไม่ทันระยะเวลาการส่งคืน วงเงินการให้กู้ยืม ไม่เพียงพอต่อการนำไปลงทุน และมีการเล่นพรรคเล่นพวกในการให้กู้ยืมเงิน ควรมีการขยายระยะเวลาการส่งใช้คืนเงินกองทุนออกไปอีก และให้มีหน่วยราชการเข้าไปตรวจสอบการบริหารงานกองทุนเพราะการปล่อยให้ตรวจสอบกันเองอาจทำให้เกิดสาเหตุการทุจริตคอร์ปชั่น และเกิดการขัดแย้งในหมู่คณะ อีกทั้งรัฐบาลควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน โดยทั่วถึงและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1. ควรจัดให้มีการอบรมหรือให้ความรู้ด้านกฎหมาย และด้านการบริหารจัดการด้านการจัดทำบัญชี ให้แก่คณะกรรมการเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ
2. ควรให้ห้องค์การบริหารส่วนตำบล เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณสำหรับกองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุน ชุมชนบ้านท้องคู้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. ควรนำหลักธรรมาภิบาล มาใช้ในการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า
4. ควรให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านฯ

ข้อเสนอแนะสำหรับวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคู้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารกองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคู้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. การศึกษาการบริหารจัดการคุณภาพหนี้ของกองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคู้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา